

Pollio olasz vezérkari főnök emlékeztetője Giolittihez
1912. június 29.⁸³

Törökország belső helyzete és különösképpen az Albániában zajló utóbbi események,⁸⁴ melyek alaposan rontották az ellenséges Birodalom politikai-katonai helyzetét, amennyire én látom, újra az Égei-tenger térségében való cselekvésre ösztönöz bennünket.

Nem ismerem eléggé a baráti és szövetséges hatalmakkal való viszonyunkat, mivel erről nincs kellő értesülésem, és nem tudom, mely okok bénítják meg tevékenységünket a Kelet-Mediterráneum térségében. Úgy vélem, azon hatalmak érdekei, melyek hatalmas tőkét fektettek be Törökországban, azt diktálják, hogy tartsák életben és lehetőleg sértetlenül adósuknak legalább a törzsét, míg ismétlődő csapásaink annak összeomlásához vezetnének. Fölösleges mondanom, hogy érdekeinket a mások érdekei elé kell helyeznünk, mivel minden bizonnyal nem ez az a pont, melyre fel kell hívnom a kormány figyelmét. Mégis azt kell mondanom, hogy adva Törökország jelenlegi helyzete, összeomlása még az általunk kifejtett tevékenység nélkül is valószínű. És akkor azt kérdezem magamtól: miért is ne használnánk ki a lehetőséget? Figyelembe kell venni mindazonáltal, hogy amennyiben Törökország a külföldi arany vagy a nagyhatalmak támogatása révén mégiscsak képes megállni a lábán, hirtelen csapások

⁸³ In: Bosworth, R. J. B.: *Italy, the last of the Great Powers: Italian foreign policy before the first First World War*. Cambridge University Press, Cambridge, 1979, pp. 423-426. Giolitti külön is megemlékezik emlékirataiban Pollio ezen emlékeztetőjéről, azt teljes képtelenségnek minősítve. Szerinte ugyanis a Szmirma elleni akció, a Birodalom megtámadása Kis-Ázsiában egyet jelentene a törökök legerősebb pontjának megtámadásával, másrészt nyilvánvalónak tartja, hogy az ebben az esetben bekövetkező nagyhatalmi fellépés következtében Olaszországnak teljes megalázottságban kellene kivonulnia Kis-Ázsiából.

⁸⁴ 1910-től kezdve, amikor az ifjútörökök nekilátnak felszámolni az Abdul Hamid által az albánoknak adott kiváltságokat, az albán lakosságú területek folyamatos lázadásban vannak, melyet Montenegró is aktívan támogat. Az események 1912 augusztusában tetőznek, amikor is a török kormány valóságos autonóm státust kénytelen megadni Koszovó, Monastir, Janina és Szkutari vilajeteknek.

és régi súrlódások ellenére is, számunkra a legnagyobb kárt ennek a háborúnak az elhúzódása jelenti, mely ugyanis nagyobb erőfeszítések kifejtését követeli majd ahhoz képest, amennyire most lenne szükségünk ahhoz, hogy megtámadjuk, ily módon békére kényszerítve annak érdekében, hogy megmeneküljön a teljes összeomlástól.

Kezdetben nem lett volna érdekünk a birodalom összeomlása, míg nem voltunk abban a helyzetben, hogy további nyereséget érjünk el, lévén Líbia megszállásával voltunk elfoglalva, mely nem csak könnyű feladatnak látszott, de ténylegesen az is volt. De most, győzelmeink után és más, többé-kevésbé ezeknek tulajdonítható egyéb eseményeknek köszönhetően, politikai-katonai helyzetünk megváltozott. Anélkül, hogy szándékunkban állt volna, olyan tüzet gyújtottunk, mely terjedéssel fenyeget, s bármennyire is szeretnénk, nem tekinthetjük akciónkat Líbiára korlátozotttnak.

Kezdetől fogva úgy hittük, s okunk volt így hinni, hogy velünk szemben csak a törökök állnak, de valójában első helyen velünk szemben az arabok, s aztán a nyugati hatalmak állnak.

Líbiában csak győzelmeket arattunk, de különböző okoknál fogva az előnyomulás csak lassan haladt, s továbbra is lassan fog haladni, amíg pénzelik az arabokat. Csak olyan ember, aki nem hisz a szemének, képes azt állítani, hogy a törökök képesek lennének kiverni bennünket a meghódított területről, s valóban, az ilyen emberek nem akarnak látni, és nem akarják elfogadni legutóbbi és igen jelentős győzelmeink fontosságát. Világos, hogy Afrikában nincsenek és nem is lehetnek döntő ütközetek. Ha az összes [törzs főnöke], akikkel Tobruktól Buchamezig szemben állunk, vissza is vonul, s ha már senki sem állna ellen nekünk, az első jelentős megmozdulásnál a belső területek felé ismét ugyanazzal a problémával találánánk szemben magunkat, mert a pénz ismét kezd majd befelé áramlani.

A veszteségek, melyeket az arabok számos összecsapásban elszenvedtek, hatalmasak, ám az okozott károk csak néhány napig érintik őket, aztán újra nem foglalkoznak velük: a harc az életük, s ezért meg is fizetik őket.

A megélhetésükhöz szükséges javaik, gabonájuk és lábasjóságuk van. Valójában inkább több jóságuk van, mint rendesen, mert nincs export; ezek esetleg el is pusztulhatnak, az igaz, de most és egy ideig

képesek lesznek megbirkózni a szerencsétlenséggel és a háború minden pusztításával, nem mondanám, hogy a *virtù* segítségével, de muszlim közömbösséggel.

Rengeteg fegyverük, úgyszintén muníciójuk van. S talán nincs is könnyebben szállítható és csempészhető anyag a lőszernél.

Ennél fogva nem Líbiában lehet elérni a megoldást. A dezintegráció be fog következni, de mikor? Ők tovább folytatják a harcot, s mi valószínűleg több száz és ezer arabot fogunk megölni. De a törökök a maguk határtalan készleteivel mindig biztonságban, elérhető távolságon kívül lesznek.

A szituáció egyik pillanatról a másikra változhat az előnyünkre: szeretnék tenni ezért, de nem tudok hinni benne.

És végső elemzéseként, amikor nem marad török Líbiában, és az arabok megadják magukat, úgy hiszem, Törökország továbbra sem fogja elismerni szuverenitásról szóló dekrétumunkat. Vajon a nagyhatalmak elismerik-e? Nem tudom. Bizonyos szempontból ez a dekrétum szükséges volt, s a merész hódítás után semmilyen vitának nincs helye. Bizonyos ügyeket egy csapásra kell elintézni. Bosznia-Hercegovina Ausztria-Magyarország részéről történő okkupációja lényegét tekintve annexió volt. De a szomszédos birodalomnak hány százmilliót kellett áldoznia annak érdekében, hogy ez egy *de iure* annexió legyen?⁸⁵ És milyen veszélyekkel kellett szembenéznie.

Joggal mondják, hogy nagyszerű és sikeres expedíciónk Európa egészében kellemetlenség-érzést és veszélyt szított. De teljesen nyilvánvaló, hogy a kocka el van vetve, és én nem látom a kellemetlenségek és a veszély végét, míg Líbiában gerilla-taktikához folyamodunk, míg továbbra is megszállva tartunk szigeteket az Égei-tenger déli részén és Sztampáliánál és az Égei-tenger központi részében maradunk.⁸⁶ Röviden, állandó várakozásban vagyunk, hogy valami kedvező esemény következzen be, mely gyökeresen képes előnyünkre változtatni a helyzeten. A kedvező események kapcsán én két dolgot látok: győzelmeket Líbiában vagy Törökország

⁸⁵ A Monarchia 1909-ben „kártalanította” a Portát Bosznia-Hercegovina annexiójáért.

⁸⁶ Sztampália már az égei-tengeri akciók megindulásakor az olasz flotta bázisaként szolgált.

összeomlását. A győzelmek sem Törökországra, sem másokra nem gyakorolnak hatást. Marad az összeomlás. Ha pedig ez bekövetkezik, ismétlem, miért is ne használjuk ki? Ha pedig biztosan és hamarosan bekövetkezik, miért kellene várnunk, hogy lecsapjunk? Bizonyára, ha mind a nagyhatalmak megegyeznének és megpróbálnának leállítani bennünket, *akkor le kell állnunk, s nem lenne megalázó így tenni, mielőtt tényleg túlerővel kerülénk szembe* [az eredetiben a kiemelés valószínűleg Giolittitől]. De engedtessek meg kételkednem abban, hogy kitörvén a néma ellenségeskedés azon köréből, melybe a nagyhatalmak bele vannak kényszerítve, egyetértés jöhetne létre közöttük. Mi több, deklarálták semlegességüket, mindaddig, míg tiszteletben tarjuk a Balkán-félsziget jelenlegi állapotát. Egyébként, amíg Törökország ellen hadat viselünk, visszatarthat-e bennünket valaki is egy olyan akciótól, mely jelentősen javítana helyzetünkön, s mely katonailag és politikailag nyilvánvalónak mutatkozik: *nevezetesen Szmirna meghódításától?* [Kiemelés valószínűleg Polliótól]. Nem értesültem, mint ezt már korábban mondtam, a nemzetközi helyzetről, és éppen ezért nem is adhatok határozott választ. De ugyanakkor a háborúban a politikai és katonai lépések oly kibogozhatatlanul összekeverednek, hogy képtelenség elkülöníteni őket, s éppen ezért kompetensnek érzem magam arra, hogy *javasoljam Szmirna elfoglalását* [Pollio kiemelése].

Ez egy komoly, bonyolult ügy lenne, de eszközeinken és háborús képességünkön nem túlmutató. A háború, melyet vívunk, különös, s nem lehet nem elismerni azokat a nehézségeket, melyekkel diplomáciáknak meg kell küzdenie, s küzd is egy másik, veszélyekkel teli hadjáratban. De azon a szinten, ahol most vagyunk, tényleg aggódunk kellene, ha Törökország ellen komolyan háborúzunk, hogy a nyugati nagyhatalmak flottáikat Olaszország inváziójára küldik? Ha ez nem jelent veszélyt, s ha csak az fenyeget, hogy kompenzációt keresnek maguknak, és azt Törökország kárára, még mielőtt odagyűlnek a „koncra”, előre kellene törnünk! Ausztria újra bevonulhat a Novi Pazari szandzsákba, de mit számít az nekünk, ha vissza is tér oda?

Ausztria követelheti Albániát is - ez már komolyabb lenne. De az albánok vajon nyugton maradnak-e, mikor országukat kompenzáció

tárgyaként kezelik? Nem hiszem. Elképzelhető-e német invázió a Mediterráneumban, ha ezzel Németország az angol flotta kényére-kedvére kiszolgáltatná magát? S Anglia ellenségünké válhat-e, amikor oly sok figyelmet tanúsítottunk irányában, s még tengeri akciónkat is leállítottuk, hogy a királyi jacht békében és nyugalomban folytathassa útját India felé?

Van még egy értékelendő szempont, mely szerintem bizonyos cselekvési szabadságot biztosíthat nekünk. Ez a balkáni kisállamok viselkedése, melyek, s ebben biztos vagyok, csak a szóra várnak, hogy előbb vagy utóbb szövetségre lépjenek velünk.⁸⁷

De mindezen megfontolásokat félretéve, vissza kell kanyarodnom saját tapasztalataimhoz. S ennél maradva, kellő ünnepélyességgel újra csak azt kell mondanom, hogy semmi nincs fontosabb vagy nem nyom nagyobb súllyal a politikában, mint a határozott katonai lépések. És végső elemzésként hozzáteszem, hogy ha sajnálatos módon szükséges lenne lemondanunk a szmirnai expedícióról, melyet mindenféleképpen meg kellene előznie Khiosz elfoglalásának, abszolút nélkülözhetetlen, bármi legyen is a diplomáciai tárgyalások végkimenetele, bármilyen sors is várjon Törökországra, hogy legalább azt a benyomást keltsük, eltökéltük Szmirna elfoglalását. A törökök hadsereget állítottak ki ott. Valóban nagyon szerencsétlen lenne, ha tétlenségünk láttán felbátorodva, ezeket a csapatokat pl. Albániába küldenék, ahol arra lehetne őket használni, hogy letisztázzák a helyzetet, melyet ugyan nem mi teremtetünk, de amely - továbbra is úgy hiszem - csak előnyökkel, és talán nagy előnyökkel szolgálhat számunkra, különösen, ha a tűz tovább terjed Makedóniára, vagy ha a balkáni kisállamok elkezdene bajt keverni.

A keleti kérdés - s ez a következtetésem - évszázadok óta tart. Most itt a lehetőség, hogy végre megoldódjék, és a szégyent, hogy a törökök Európában vannak, lemoszuk. Én azonban határozottan úgy hiszem, hogy a jelen történelmi pillanatban Olaszország, azok után, amiket tett és amiket mondott, nem kerülhet abba a helyzetbe, hogy kardját hüvelyébe dugja, hanem sokkal inkább tovább kellene mennie,

⁸⁷ Ebben történetesen igaza volt Pollionak: a balkáni kisállamok valóban szövöttek ilyen terveket (ld. még korábban).

s olyan pozíciót kellene elfoglalnia, mely más versenytársaival egyenértékű, felhasználva azt a megújult energiát, mely újraébredt erejéből táplálkozik, s az önmagába vetett hitéből, azok után a tettek után, melyek bármely nagyhatalom szintjéhez méltóan tett.